

materialita. V závere prebehla diskusia s plénom, kde vznikol priestor pre konfrontácie s názormi a skúsenosťami ďalších prizvancích odborníkov.

Cieľom spoločnej diskusie nemala byť jedna konkrétna odpoveď, či paušálne riešenie.

„Aké kompromisy smie robiť architekt a ako zachovať originál? Sú rozporu medzi záujmami ochrany pamiatky a záujmami vlastníka trvalé? Izolovať tepelne pamiatky modernej architektúry? Ako narábať s detailmi modernej architektúry, ako napríklad okenné a dverné výplne?“ – tieto aj ďalšie otázky predznamenávali práve opak. V otázke vstupu architekta do procesu pamiatkovej obnovy podľa názoru D. Haberlana „architekt s ambíciami tvorca originálneho diela do pamiatkového prostredia nepatri“, pričom M. Kvasnicová chápe úlohu architekta za dôležitú, pretože „rozhoduje o živote a smrti pamiatky asi najviac.“

Všeobecne však názory smerovali skôr k pojmom relatívnosť a individuálny prístup. Vedľa subjektívnosť, relativita a časová premenlivosť hodnot sa podľa prof. Pavla Gregora objavujú už pri samotnom procese hodnotenia.

Pluralita názorov a odborných prístupov k danej problematike priniesla štruktúrovanú výpoved' o tom, ako vlastne hlboko poznáme pamiatky modernej architektúry a ako s nimi vieme, alebo ako by sme s nimi mali vedieť narabáť.

Predpokladom zodpovedného prístupu k pamiatkovo chráneným objektom by teda malo byť prehľbovanie poznania a identifikácia pôvodných riešení a autorských koncepcii, čo následne môže viest' práve k lepšiemu rozpoznaniu cest ako ich uchovať, opraviť a citlivo prispôsobiť dnešnému užívaniu.

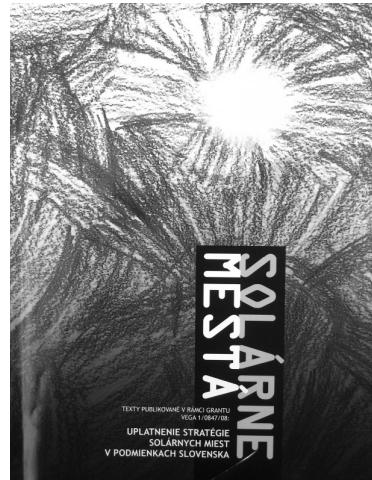
Sprievodná výstava AA20: Register materiálov a konštrukcií ponúka bližší kontakt s pamiatkami modernej architektúry a s procesom ich skúmania. Materiálová zbierka Archívu architektúry 20. storočia na Slovensku, ktorý na Ústave stavebnictva a architektúry SAV existuje od roku 1996, zahŕňa širokú škálu dokumentov a konkrétnych vzoriek zo špičkových architektonických diel. Viaceré z nich je možné zhliadnuť v rámci výstavy, medzi inými aj keramický obklad zo Sociálnej poisťovne na Bezručovej ul., časť pôvodného okna z budovy Fakulty architektúry v Bratislave, zachovaný veľký teplomer z kúpaliska Zelená žaba v Trenčianskych Tepliciach, alebo tiež mikronábrus vzorky s vrstvami náterov povrchu zábradlia. Výstava potrvá do konca decembra 2010.

Bližšie a podrobnejšie sa problematikou modernej architektúry ako pamiatky a materiálovým registrom bude zaoberať decembrové vydanie časopisu Architektúra & urbanizmus, 2010, č. 3-4.

*autorka pôsobí ako vedecká pracovníčka na ÚSTARCH SAV
a je doktorandkou na ÚAOOB FA STU v Bratislave*

:: Recenzie kníh

**R. Špaček a kol.: Solárne mestá
Josef Chybík**

„Solárne mestá“ je titul zájmavé a podnietné publikace, ktorou vydala v roku 2010 Fakulta architektury Slovenskej technickej univerzity v Bratislavě. Obsahuje odborné statě, vzniklé v rámci grantu VEGA 1/0847/08 – „Uplatnenie strategie solárných miest v podmienkach Slovenska“. Autorský kolektív, ktorý vedl profesor Ing. arch. Robert Špaček, CSc., tvorili akademickí pracovníci a doktorandi Ústavu ekologické a experimen-

talnej architektury FA STU. Jak již plyne ze samotného názvu, je obsah stostránkové publikace zamienren především na nejnovější poznatky podílející se na využití energetického potenciálu naší nejbližší hvězdy – Slunce. Jedná se o jedno z aktuálních a klíčových témat spojených s hospodárným využitím obnovitelných zdrojů.

Autori ve svých statích předkládají informace o mnohých komplikovaných úlohách, které jsou s tématem spojeny. Sledují v nich očekávané tendenze, které v blízké budoucnosti vyvstanou z důsledků demografického vývoje a globálních změn společnosti. Jestliže v současnosti žije ve městech přibližně polovina obyvatel naší planety, potom podle relevantních prognóz mají v roce 2050 žít v městských aglomeracích již dvě třetiny populace. Přitom v polovině století se má počet obyvatel zvýšit na více než 9 miliard. Zároveň se zcela reálně počítá s tím, že spotřeba fosilních paliv bude klesat a poroste význam obnovitelných energetických zdrojů. Lze tedy očekávat, že v nedaleké budoucnosti právě energetický potenciál slunečního záření, získá při navrhování a užívání sídelních útvarů významnější roli než je tomu dosud.

Publikace přináší ucelený, přehledný a co je zvláště důležité, současným prizmatem nahlížený pohled na využití potenciálu slunečního záření. Stává se zdrojem soudobých informací a tvůrčích inspirací pro optimální a v nejlepším smyslu tohoto slova „zelené“ urbanistické a architektonické navrhování. Přiblížuje téma na úspěšně realizovaných příkladech, které pocházejí jak ze zámoří, tak i z evropského prostoru. Cenné jsou poznámky o slunečních městech z Velké Británie, Dánska, Německa, Norska nebo Rakouska. Pro Slovensko i Českou republiku je geograficky nejbližším a snad také nejvhodnejším a možným vzorem „Solar City“ ve čtvrti Pichling, v hlavním hornorakouském městě Linz. Ekologicky motivované solární město poskytuje životní podmínky pro pětadvacet tisíc obyvatel. Bylo dokončeno již v roce 2004 a v blízké budoucnosti se u něj uvažuje s úplnou nezávislostí na zásobování elektřinou z veřejných zdrojů.

Za přínos publikace je možno považovat také skutečnost, že sluneční záření je představeno jako významný a nepostradatelný zdroj energie pro budovy s velmi malou spotrebou tepla, kterými jsou nízkoenergetické.

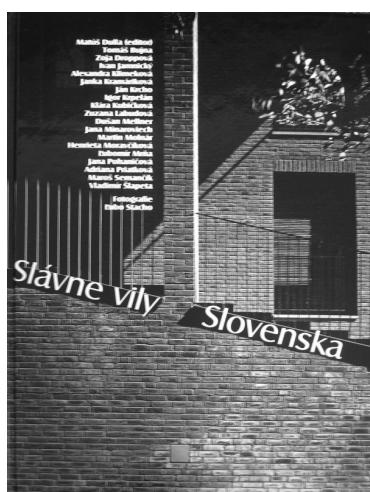
tické, pasívne, nulové, popípadé plusové domy. Jeho optimálny využití je závislé na exaktných metodách modelování. S jejich pomocou sa teoreticky zdôvodňujú postupy s podporou výpočetnej techniky optimálizuje faktor tvaru a proporce transparentných ploch a neprušivitných častí obvodového pláštia. Postupne sa tak nastolujú podmínky pre využitie energie slnečného zářenja v návrhu energeticky úsporných budov, ktoré sa v budoucnosti stanú standardným zpôsobom výstavby.

Kritické zamýšlenie obsahuje poslednú kapitolu. Autoři se v ní venujú principu udržiteľnosti životného stylu. Na řadě příkladů, polemicicky a v souvislostech porovnávají současné trendy, které jsou na jedné straně poznamenány nezměrným blahobytem a plýtváním a na druhé chudobou nebo až fundamentalisticky nezkrotně prosazovanými názory k touze šetřit. I to je však jeden z charakteristických znaků současné postmoderní doby.

Kniha je polygraficky veľmi kvalitne zpracovaná. Pro její vysokou odbornou úroveň, komplexnosť, prehľadnosť, obsahovou náplň a čitivý text je významným informačným zdrojem. Môže byť také chápána ako zásadný studijný materiál, ktorý jisté oslovia pracovníky v oblasti územního plánovania, urbanisty, architektov, stavebných inženýrov a všechnych zájemcov o moderné formy výstavby. Publikum, ktoré jisté nemine, bude vysokoškolští studenti. Môla by sa také stať neprehľadnuteľným studijným podkladom politikom, a to predevším tém, ktorí na rôznych úrovniach rozhodujú o utvárení životného prostredia a budoucnosti našich miest a obcí.

*autor pôsobí ako pedagóg na FA VUT v Brne,
ktoréj je v súčasnosti dekanom, ČR*

M. Dulla a kol.: Slávne vily Slovenska
Lubica Selcová

Publication with higher quality of graphics and with a comprehensive professional content about living houses, especially about most well-known slovak villas seen at the background of social – political situation from the period of the roman limes romanus till the recent epoch.

Vila, mestská vila, „viladom“ sú v súčasnosti často vyslovované pojmy predstavujúce vyšší štandard obytnej architektúry prevažne

individuálneho charakteru. Individuálneho nielen v osobe individuálneho stavebníka či obyvateľa, ale individuálneho v spôsobe prístupu k projektovaniu takého objektu, v jeho lokalizácii, v jeho netradičnom a nadštandardnom riešení takmer všetkého od umiestenia na pozemku, cez, nadštandard v dispozícii, architektúre, infraštruktúre, konštrukčnom a materiálovom riešení. Ak je architektúra skutočne osobitá, má svojho „genia loci“, čo obyvateľ alebo návštevník vníma

nepretržite v historickom kontexte, či sa jedná o súčasnú realizáciu, alebo historický objekt. Vila nadobúda svojho „genia loci“ vďaka celkovej atmosfére prostredia, a vďaka ľuďom, ktorí ju obývajú. Títo svojimi životnými osudmi spriadiajú niť príbehov a osudov, ktoré sú s každou takouto stavbou úzko späté.

Práve takouto spletou životných príbehov, dejinných udalostí, historických okamihov, v ktorých sa rodili projekty vín a palácov v hlavách ich tvorcov a v neposlednom rade celým diapazónom na Slovensku realizovaných vín, palácov, či letných sídel svojim brilantným štýlom sprevádza publikácia Slávne vily Slovenska. Predstavuje prieber architektúrou vín a rodinných sídel na území celej Slovenskej republiky od rímskych vín s kúpeľmi, vybudovaných na Limes romanus (kapitola s názvom *Vily ako v Ríme*), cez renesančné viny, letohrádky a paláce silne poznačené vplyvom talianskych renesančných Palladiovských vín (kapitola s názvom *Nesmelý návrat vily*), cez slohovo a štýlovo rozmanitú na Slovensku veľmi silno zastúpenú skupinu romantických až historizujúcich, secesných, klasicistických, či eklektických realizácií vín (kapitoly s názvom *Vily v kúpeľoch a v horách*, či s názvom *Mestské vily*), až po vily naznamenávajúce postupný nástup moderny (kapitoly s názvom *Na ceste k moderné*), či vily projektované vo funkcionalistickom štýle prezentujúce stotožnenie sa s novou dobou (*Funkcionalizmus v íazí*) a súčasnosť. Vzhľadom ku vzornej komplexnosti popisovaných architektonických diel by bolo možno vhodné sa proporčnejšie venovať niektorým významným slovenským architektom – konkrétnie v menovanej kapitole je uvedená len letmá ukážka tvorby Emila Belluša, jedného s najvýznamnejších architektov obdobia funkcionalizmu na Slovensku. Publikácia prechádza cez obdobie socializmu, ktoré oficiálne viliám neprialo s názvom kapitoly *Vytesnená téma* až po encyklopédický prehľad súčasných realizácií vín s názvom *Nové vily* s vhodne zvoleným výberom, z ktorého možno trocha vyčnieva zaradenie rodinného domu *Elipsis*, ktorý nemožno nazvať vilou, aj keď v svojej skupine experimentálnych rodinných domov je skutočne excelentným príkladom. Diskutabilným je aj zaradenie Rodinného domu P v Stupave, ktorý v nedávnej dobe svojho vzniku bol experimentom, ale dobu svojho vzniku neprežil.

Na zdokumentovaní celého komplexu slávnych slovenských vín od obdobia prenikania rímskej kultúry až po súčasnosť sa podieľal pomerne veľký kolektív autorov pod vedením editora Matúša Dulla, ktorý je spolu s Janou Pohaničovou autorom faktograficky hutných kapitol, uvádzajúcich dôležité dejinné medzníky, ktoré mohli svojim spôsobom ovplyvniť zmenu architektonického štýlu, či dispozičných zásad v navrhovaní vín.

Text kapitol je štýlisticky kvalitný a obsahovo bohatý. Autorom slúžili ako zdroj informácií nepočetné dobové fotografie, plány, dokumenty, pôvodná projektová dokumentácia veľakrát veľmi problematicky získavaná so súkromných archívov majiteľov, či projektantov vín.

Encyklopédickému zdokumentovaniu predchádzala rozsiahla a práca zberateľská a výskumná činnosť autorov so zámerom, aby výber predstavoval pri obvyklom rozsahu publikácie čo najkomplexnejšie zamyšlienie nad vilou ako nad typologickým druhom v jeho historickom vývoji na Slovensku, čo sa aj podarilo. Text ku každej vile poukazuje na dobu jej vzniku, okolnosti za akých vznikal projekt, či prebiehala realizácia vily, je ukážkou a životného štýlu jej obyvateľov i tvorcov.

Projekt Slávne vily uskutočňuje už niekoľko rokov agentúra Foibos v Českej republike. Tomuto slovenskému a aj anglickému vydaniu predchádzala kompletná séria publikácií o viliach členených podľa jednot-